

Tunnustuksellista teologiaa Lublinin Johannes Paavali II:n katolisessa yliopistossa

Johannes Paavali II:n katolisen yliopiston (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) teologinen tiedekunta Lublinissa ei ollut varautunut vaihto-opiskelijaan vielä lukuvuonna 2010–2011. Sen väestä oli myös yllättävää, että joku tahtoi valita juuri heidän tiedekuntansa vaihtokohteekseen. Tämän vuoksi heillä ei ollut valmista englanninkielistä opetussuunnitelmaa eikä resursseja järjestää sitä. Niinpä opintojen löytäminen tuntui aluksi ylivoimaisen vaikealta, kun juuri kukaan ei tuntunut puhuvan englantia, opettajien vastaanottoajat olivat lähinnä suuntaa-antavia ja luentoajankohdat ja paikat vaihtuivat logiikalla, jonka vain paikalliset opiskelijat näyttivät käsittävän. Kukaan ei tuntunut pitävän lainkaan omituisena sitä, että olin ollut yliopistolla kuukauden löytämättä yhtäkään suoritettavaa kurssia. Minua vain kehoitettiin odottamaan iloisella mielellä. Jotain kyllä järjestyisi – ei ehkä sitä, mitä olin itse kaavaillut, mutta jotain kuitenkin.

Yliopistoon sopeutuminen alkoi toden teolla vasta kun ymmärsin, että tiedekunta oli minun suhteeni aivan yhtä vieraalla maaperällä kuin minä tiedekuntaan saapuessani. Otin uuden lähestymistavan. Kasvolihakset kipeinä hymyilin ja hehkutin intoani päästä katolista uskoa käsitteleville kursseille. Työnnyin vastaanotoille enkä tyytynyt sanallisiin lupauksiin. Kirjasin suoritustapoja ja aikatauluja paperille, lähettelin varmistelevia sähköposteja ja pidin orjallisesti kiinni sovitusta. Silloin aarrearkun kansi raottui ja helmet, kuten katolinen kirkko kyl-

mässä sodassa, katolinen lähetystyö, kirkon paikallishistoria Lublinissa ja Johannes Paavali II:n kirkko-oppi tulivat ulottuvilleni – selvästi englanniksi opetettuna ja opiskeltuna. Samoin aukeni myös teologian opiskelijoiden salainen oleskeluhuone, jossa vietin tuntikausia vertaillen katolista ja luterilaista kirkkoa ja katsellen paavista tehtyjä musiikkivideoita.

Vaihto-opintojaksoni merkittävin kurssi oli fundamentaaliteologian osaston järjestämä Johannes Paavali II:n kirkko-oppia käsitellyt kurssi, joka oli suunnattu paikallisille jatko-opiskelijoille. Istuin nuorten pappien ja fransiskaaniveljien kanssa luennoilla ja sain sitä kautta myös aidon kontaktin paikallisiin opiskelijoihin. Kurssia johtaneesta professorista, Krzysztof Kauchasta, tuli epävirallinen mentorini Lublinissa. Ensimmäisellä luennolla hän silmäili huoneessa istuneita, epäluuloisen hämmennyneeltä näyttäneitä nuoria pappeja ja lausui: ”Jokainen vierailemaan tuleva kristitty on itse Jumala, joka tulee luoksemme.” Professori oli paitsi pedagogisesti huikaiseva myös sekoitus loppumatonta tietoa, syvää hengellistä vakaumusta, sielunhoidollista opettajuutta ja nuoren sukupolven visiota teologias- ta ja sen tarkoituksesta. Hänelle kirkkokuntien rajat eivät näyttäneet merkitsevän torjumista tai vierautta. Hän vastasi kummallisimpiinkin kysymyksiini ja suunnitteli kanssani tulevaa pro gradu -tutkielmaani tarjoten kahvia ja mandariineja. Kun totesin olevani vielä kovin alkutekijöissä työni suhteen,

professori tarjosi apuaan: hän tempaisi salkustaan Vatikaanin työntekijäluettelon ja etsi ystävänsä yhteystiedot. Kuulemma näin menetellään Lublinissa tutkielmia työstettäessä.

Oma ajatteluni eteni harppauksittain Johannes Paavali II -kurssin luennoilla, jotka maanantai-ilta- na yhdeksään kestäneinä olisivat muutoin saaneet minut lähinnä ärtyneeksi. Luennoilta kotiin kävellessäni kuulin yliopiston oman kappelin kellojen soittavan *Gaudeamus igituria*. Olin matkalla kaukana teologian opintojen menneissä vuosisadoissa Johannes Paavali II:n patsaan heittäessä varjojaan yliopiston luostarimaiselle sisäpihalle, jonka reunalla sääntökuntien sisaret ja veljet söivät eväitään ja trendikkäät nuoret opiskelijat viettivät taukojaan. Siinä ympäristössä mieleeni pulpahteli kysymyksiä, joita en ollut aiemmin osannut kysyä. Punnitsin vastauksia, joita en ollut osannut aiemmin muodostaa. Tutustuin teologiaan, jonka kaltaisesta en ollut aiemmin tiennyt.

Syksyn mittaan pääsin osallistumaan muutamaani tiedekunnassa järjestettyihin seminaareihin ja yleisöluennoille: Puolan nuorison hengellistä identiteettiä käsitelleeseen seminaariin, Dawkinsia ja uusateismia käsitelleeseen teemapäivään (tuona päivänä kanssani hississä oli luonnollisen kokoinen pahvinen Dawkins, joka tuotiin luentosalin etuosaan aivan puhujan vierelle – ja jota asiaan kuuluvasti vilkuiltiin tuomitsevasti) sekä riemastuttavimpana tapahtumana Pyhän istuimen uskonopin kongregaation prefektinä toimivan kardinaali William Levadan vierailulle Lubliniin: hänen toimitamaansa messuun sekä Raamattua ja luonnollista moraalia käsitelleelle luennoilleen. Näky kardinaalin vierailuluennolla oli komea: satoja pantapaitoja nyökkäilemässä hyväksyvästi ja ottamassa vaivihkaa kuvia suuresta sankarista.

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II ei salaa luonnettaan tunnustuksellisenä yliopistona. Suuri osa teologisen tiedekunnan opiskelijoista tähtää papputeen. Naiset jäävät tiedekunnassa vähemmistöön. Heidän tulevaisuutensa on uskonnon opettajana toimimisessa ja esimerkiksi katolisen kirkon perhetyössä.

Yliopiston ala-aulassa on luonnollisen kokoinen krusifiksi ja jokaista luokkahuonetta koristaa sekä

risti että valokuva paavista, usein vielä edesmenneestä – puolalaisesta – nykyisen sijaan. Myös teologia on katolista ja avoimesti tunnustuksellista. Jeesusta kutsuttiin luennoilla nimellä ”Our Savior Jesus Christ” – ei tietoaakaan historiallisesta Jeesuksesta. Usein luennoilla mietin, oliko kyse tieteellisestä luennoista, saarnasta, sielunhoidollisesta ohjauksesta vai evankelioimisesta. Opetus Lublinissa perustui pitkälti opettajan monologisiin ja innostuneisiin mutta passiivisesti kuuntelemaan oppilaisiin: ei ehkä innovatiivista mutta ehdottomasti laadukasta, jopa vuorovaikutteista. Professorit olivat auktoriteettihahmoja, joille tuotiin lahjoja ja joiden puhuttelemista koskivat tarkat kieliasusäännöt. Tyypillinen tiedekunnan opettaja on vähintään 45-vuotias pappismies.

Yliopistossa tunsin olevansa aikamatkalla jossain kymmenien vuosien takana: toisen maailmansodan, kommunismin ja kansallisen ahdingon merkit näkyvät edelleen selvästi itäisessä Puolassa – samoin näkyvät ylpeys arvostetusta katolisesta yliopistosta, kirkon vahvasta asemasta ja ennen kaikkea paavista. Tutustuin kerta toisensa jälkeen luokkahuoneeseen 208, jossa Karol Wojtyła piti luentoja ennen paavin toimimistaan. Koko teologinen tiedekunta eli ja hengitti rakkaan paavinsa perintöä, elämää ja opetuksia.

Lublinin akateeminen anti ei mahdu yhteen lauseeseen. Yliopiston arjessa maallinen ja hengellinen, tiede ja spiritualiteetti, törmäsivät tavalla, johon en ollut tottunut. Elävimpänä mieleeni on jäänyt tuokiokuva katolisen kirkon lähetystyön historiaa käsitteeltä kurssilta, jolle minun lisäksi osallistui lähinnä fransiskaanelijä ja -saria. Erään luennon alussa kaksi veljeä alkoi kinastella nykyisen paavin opetuksista. Veljellinen kinastelu huipentui toisen veljen kaapatessa toisen pidätysotteeseen. Kun veli piiskasi vankiaan kaavustaan riippuneella vyöllä, vieressä seissyt keski-ikäinen sisar taputti käsiään ja huudahti kikattaen: ”Oi, nyt alkaa tappelu!”

KOHTAAMINEN YLITTÄÄ KIRKKOKUNTARAJAT

Ensimmäiset Lublinissa vietetyt kuukaudet tarjailivat oppimisen elämyksiä täydellä kauhalla annosteltuna. Luterilaisena naisena – ja tulevana pappina

– tunsin olevani muukalainen oudolla maalla. Jouduin raivaamaan jalansijaa askel askeleelta, keskustelu keskustelulta. Jouduin jatkuvasti osoittamaan luterilaisuuteen kohdistuvia ennakkoluuloja vääriksi. Kiulu katolisen ja protestanttisen myötämielisyyden välillä tuntui ajoittain musertavalta, varsinkin iäkkäiden opettajien ja pappien taholta. Olimme yksinkertaisesti molemminpuolisten ennakkokäsitysten vankeja. Välillä tunsinkin olevani apologeetti, joka joutui päivittäin perustelemaan, todistamaan ja oikeuttamaan oman kirkkonsa olemassaolon. Sain vastata kysymyksiin alkaen armosta ja avioliittokäsityksestä, päätyen ehtoollisoppiin ja kysymyksiin teologiasta tieteenä. Toisaalta tiedekunnassa pyristeli myös nuorempien, aktiivisesti toimivien opettajien joukko, joka raivasi tilaa asenteiden uudistumiselle. Heille protestanttinen vaihto-opiskelija oli tuulahdus uudesta maailmasta, vuoropuhelusta ja molemminpuolisesta ymmärryksestä.

Ensimmäisten kuukausien jalansijan raivaamisen jälkeen sain kokea, että minut hyväksyttiin vihdoin mukaan pantapaitojen ja sääntökuntakaapujen kansoittamille luennoille. Muutamat professorit tahtoivat varta vasten kertoa, että ovat iloisia tahdostani tulla papiksi. Muutama pyysi lupaa saada rukoilla ”valitsemani tien puolesta”. Olin sanaton kuulemieni kohteliaisuuksien ja hyvän toivotusten edessä. Jälleen kerran tiedeyhteisö ja hengellisyys törmäsivät tavalla, johon en Helsingissä ollut tottunut. Suuri merkitys tiedekuntaan sopeutumisessani oli myös hiljakseen omaksumallani puolan kielellä, jolla lopuksi kykenin käymään yksinkertaisia keskusteluja ja ymmärtämään osan kuulemastani. Epätäydellinen puolan kielen taitoni otettiin vastaan armollisemmin kuin sujuva englanti.

Loppiaisenä sain kutsun osallistua fundamentaaliteologian osaston joulujuhlaan. Muutama päivä ennen joulujuhlaa minulle ilmoitettiin, että omasta tahdostani riippuen olisin tervetullut myös nauttimaan ehtoollisen fransiskaanonkonventissa, jossa järjestettiin messu ennen varsinaista juhlaosiota. Vietin useamman päivän pohdiskellen hämmennyneenä saamaani kutsua. Miksi minut kutsuttiin ehtoolliselle? Kysyessäni asiaa professoriltani hän vastasi yksinkertaisesti: ”Jos uskot Kristuksen olevan kanssasi ehtoollisissa, olet tervetullut. Silloin

länäolosi vain vahvistaa ekumeniaa.” Lopulta, syistä joita en edelleenkään osaa sanoittaa, jonotin ehtoolliselle ja pyysin papilta siunauksen. Messun jälkeen useampi iäkäs professori tahtoi kätellä minua ja ilmaista hyväksyntänsä ratkaisulleni, milloin puolaksi, milloin saksaksi ja milloin kömpelösti englanniksi. Samat miehet eivät muutamaa kuukautta aiemmin olleet tahtoneet puhua sanaakaan vierasta kieltä. Hätkähdin tajutessani, että minut hyväksyttiin syvimmin silloin, kun toin selvimmin esille erilaisuuteni.

Lublinissa opin sen, mikä Suomessa oli tuntunut vaillinaiselta: en opiskele vain suoritusmerkintöjä vaan itseäni varten, omaa ymmärrystäni ja maailmankuvaani avartaen. Mikään ei ravitele paremmin hereille kuin oman identiteettinsä selittäminen täysin vieraassa ympäristössä. Löysin uuden tavan ajatella ja tutkia. Opin asioita, joita olin Suomessa voinut vain pohtia. Tiedän nyt, miten hautaan siunaaminen toimitetaan Puolassa, kuka siivoaa kaupunkien monet kirkot ja miten papit määrätään virkoihin. Olen tarkkaillut kirkkokansaa, nuorta ja vanhaa korkeissa koroissaan ja tohveleissaan. Olen tavannut piispoja, pitkän uran tehneitä pappeja, nuoria ja vanhoja fransiskaaniveljiä ja hyväntuulisia sisaria.

Jotakin löytämästäni puolalaisesta mielenlaadusta kertonee paluumatkalla lentokentällä sattunut välikohtaus. Kun olin maksamassa matkalaukkuni ylipainomaksua, pankkikorttini ei toiminut kentän laitteessa. Ärtynyt virkailija ilmoitti, että en voi päästä lennolle. Lähemmäs tunnin kestäneen epätoivoisen selvittelyn ja lukuisten maksuyritysten jälkeen toinen, kaulassaan ristiriipusta kantanut miesvirkailija alkoi kysellä taustastani rauhoittaakseen minua. Ärtynyt virkailija puolestaan ilmoitti viimeisinä sanoinaan, että seuraava mahdollinen lento lähtisi seuraavana päivänä – mutta sillekään ei olisi asiaa ilman toimivaa korttia. Hänen poistuttuaan miesvirkailija katsoi minua kulmiensa alta ja sanoi: ”Olet siis teologi. Tuleeko sinusta naispappi?” Kun leuka täristen nyökkyttelin, hän otti tiskin alta esiin valmiiksi naputtelemansa lentolipun, asetti sen tiskille ja sanoi: ”Ota tämä, mene nopeasti ja rukoile puolestani joskus.”